

Noorse onwil

Zelden is Noorwegen zo verdeeld geweest als in dit jaar, voorafgaand aan het referendum over toetreding tot de Europese Unie. Vele Noren staan sceptisch tegenover 'Europa', omdat het gevoelsmatig ver weg ligt en als een bedreiging voor de soevereiniteit wordt gezien. Het lidmaatschap van de EU betekent inderdaad aansluiting bij Europees beleid, met name op het gebied van landbouw, mededinging en overdrachten naar arme gebieden. Verder wordt het land meteen kandidaat voor de volgende fase van economische samenwerking: de monetaire unie.

Toetreding tot 'Europa' heeft een prijs: Noorwegen wordt een netto-betaler ter waarde van 320 miljoen dollar¹. Afgezien hiervan zullen de gevolgen voor de Noorse economie in eerste instantie beperkt zijn. Omdat er momenteel al vrij handelsverkeer met de Europese Unie is (Noorwegen maakt deel uit van de Europese Economische Ruimte), zal de handel niet sterk toenemen. Toetreding geeft wel inspraak in het beleid van de Europese Unie. Met name op het gebied van energie is dit voor Noorwegen, als producent van olie en gas, op den duur van groot belang². Een ander economisch effect komt voort uit de verwachte toename van (buitenlandse) investeringen. Deelname aan de EU geeft potentiële investeerders vertrouwen, en dat is van belang voor het aangaan van lange-termijnverbanden. Als de monetaire unie een feit is, verdwijnt bovendien het wisselkoersrisico, en op dat moment is wel een positieve impuls voor de handel te verwachten. De economische voordelen die hieruit voortvloeien ten opzichte van het niet tot de Unie behoren, zijn groter naarmate meer buurlanden EU-lid zijn. Naast deze 'algemene' effecten zal toetreding echter ook gevolgen hebben voor bepaalde sectoren of onderdelen van het economisch beleid.

Ten eerste krijgen de Noorse boeren te maken met het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Op dit moment worden Noorse boerenbedrijven in stand gehouden die weinig efficiënt produceren, soms in gebieden waar de natuurlijke omstandigheden zeer ongunstig zijn, met subsidies die nog royaler zijn dan die in de EU. Vermindering van deze subsidies komt de efficiency van het landbouwbeleid ten goede, maar heeft een prijs in de vorm van verandering van het cultuurlandschap door ontvolking en schaalvergroting in de landbouw. Veel Noren hebben, ook als ze in een stad wonen, nog een sterke binding met het platteland en vinden dit een ongewenste ontwikkeling. Om deze ontwikkeling te voorkomen is het de Noorse overheid toegestaan om ook als EU-lid, in aanvulling op de EU-subsidies, de landbouw in kwetsbare regio's extra te blijven steunen. Hierom, en omdat ondersteuning van achtergebleven regio's deel uitmaakt van het economische beleid van de EU (ook het uiterst dun bevolkte Noorse noorden zal middelen uit de structuurfondsen ontvangen), lijkt de angst dat het EU-lidmaatschap tot de ontvolking van

deze gebieden zal leiden, overdreven. Wel zullen in het gemeenschappelijk landbouwbeleid de relatief gunstig gelegen bedrijven in het oosten en zuiden minder hulp ontvangen waardoor schaalvergroting onvermijdelijk wordt, wat gevolgen heeft voor het cultuurlandschap. Ook de vissers vrezen toetreding, vanwege het gevaar dat vrije toegang van anderen de visstand in de Noorse zeeën aantast. Overigens hebben de Noorse vissers de vrije toegang tot hun wateren wel weten uit te stellen.

Een volgende vraag betreft de toekomst van de verzorgingsstaat. Het lidmaatschap van de EMU beperkt de monetaire en budgettaire beleidsvrijheid. Ook beperkt het de mogelijkheden om de belastinginkomsten te verhogen, willen bedrijven zich niet liever in een ander land vestigen (beleidsconcurrentie). Deze beperkingen kunnen een bedreiging voor de verzorgingsstaat vormen. Omgekeerd is het nog maar de vraag of Noorwegen buiten de EU beter in staat is om de huidige arrangementen op de lange termijn te handhaven. Uiteindelijk moeten deze immers betaald worden uit de economische groei, en het EU-lidmaatschap zal hiervoor eerder een stimulans dan een rem zijn.

Ten slotte vrezen de tegenstanders dat het milieu er op achteruit zal gaan. Noorwegen heeft een redelijke milieukwaliteit weten te bewaren, deels als gevolg van het gevoerde beleid, deels ook vanwege een algemeen gedeeld respect voor de natuur. De druk op bedrijven en overheid als gevolg van een sterkere concurrentie vormt inderdaad een bedreiging voor de binnenlandse milieukwaliteit. Daar tegenover staat dat de invloed van de Noorse regering op de aanpak van grensoverschrijdende problemen zal toenemen als het land kan meebeslissen over het Europese beleid.

De economische baten van toetreding komen dus vooral voort uit de invloed die men kan uitoefenen op het Europese beleid en uit de voordelen van een aantrekkelijker vestigingsmilieu voor (buitenlandse) bedrijven. Het is echter moeilijk in te schatten hoe groot deze voordelen zijn ten opzichte van de situatie waarin Noorwegen buiten de Unie, maar binnen de Europese Economische Ruimte blijft. Tegenover deze onzekerheid staat de zekerheid dat Noorwegen aan het Europese beleid moet mee-betalen, en minder goed in staat zal zijn om nationale preferenties op het gebied van landbouw en milieu te realiseren. Het lijkt ondoenlijk om de beslissing met een rationele afweging van kosten en baten te nemen. Aanstaaende maandag zal het gevoel van de Noren bepalend zijn voor de uitkomst van het referendum.

E.S. Pelle

1. *Norway Now*, nr. 5, 14 maart 1994, blz. 6-7.

2. The Nordic countries, survey, *The Economist*, 5 november 1994, waaraan ook andere gegevens ontleend zijn.